YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

14 päivänä joulukuuta 2006 *

Yhdistetyissä asioissa C-485/03–C-490/03,

joissa on kyse EY 88 artiklan 2 kohtaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 19.11.2003,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään aluksi J. L. Buendía Sierra, sittemmin F. Castillo de la Torre, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Espanjan kuningaskunta, asiamiehenään N. Díaz Abad, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit J. Klučka, R. Silva de Lapuerta, J. Makarczyk ja L. Bay Larsen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.5.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii kuuden kanteensa yhteydessä yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut

– tukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut myöntämällä Álavassa sijaitsevien yritysten tekemille investoinneille 45 prosentin verohyvityksen, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/820/EY (EYVL 2002, L 296, s. 1) (asia C-485/03)

– valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut uusien yritysten hyväksi Álavassa, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/892/EY (EYVL 2002, L 314, s. 1) (asia C-488/03)

– tukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut myöntämällä Biskajassa sijaitsevien yritysten tekemille investoinneille 45 prosentin verohyvityksen, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2003/27/EY (EYVL 2003, L 17, s. 1) (asia C-487/03)

– valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut uusien yritysten hyväksi Biskajassa (Espanjassa), 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/806/EY (EYVL 2002, L 279, s. 35) (asia C-490/03)

– valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut myöntämällä Guipúzcoan yritysten investoinneille 45 prosentin verohyvityksen, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/894/EY (EYVL 2002, L 314, s. 26) (asia C-486/03)

– valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut uusien yritysten hyväksi Guipúzcoassa (Espanjassa), 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/540/EY (EYVL 2002, L 174, s. 31) (asia C-489/03),

eikä EY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut säädetyssä määräajassa kaikkia kunkin päätöksen (jäljempänä riidanalaiset päätökset) 2 ja 3 artiklan säännösten noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä tai koska se ei ainakaan ole ilmoittanut näitä toimenpiteitä komissiolle kunkin päätöksen 4 artiklan säännösten mukaisesti.

Riidanalaiset päätökset

2 Komissio teki 11.7.2001 riidanalaiset päätökset, joiden 1 artiklassa todetaan seuraavaa:

– päätös 2002/820:

"Sääntöjenvastainen valtiontuki, jonka Espanja on ottanut [EY] 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti käyttöön Álavassa investoinneille myönnettynä 45 prosentin verohyvityksenä 20 päivänä joulukuuta 1994 annetun Norma Foralin 22/1994, 20 päivänä joulukuuta 1995 annetun Norma Foralin 33/1995 viidennen lisäsäännöksen ja 18 päivänä joulukuuta 1996 annetun Norma Foralin 31/1996 kuudennen lisäsäännöksen nojalla, sellaisena kuin ne ovat muutettuina yhtiöverosta 5 päivänä heinäkuuta 1996 annetun Norma Foralin 24/1996 poikkeussäännöksen 2.11 kohdalla, sekä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun Norma Foralin 33/1997 yhdennentoista lisäsäännöksen ja 17 päivänä joulukuuta 1998 annetun Norma Foralin 36/1998 seitsemännen lisäsäännöksen nojalla, ei sovellu yhteismarkkinoille"

– päätös 2002/892:

"Veroperustan alennuksena myönnettävä sääntöjenvastainen valtiontuki, joka on otettu [EY] 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti käyttöön Espanjassa, Álavan historiallisessa maakunnassa 5 päivänä heinäkuuta 1996 annetun Norma Foralin 24/1996 26 §:n nojalla, ei sovellu yhteismarkkinoille"

– päätös 2003/28:

"Investoinneista myönnettynä 45 prosentin verohyvityksenä annettu valtiontuki, jonka Espanja on sääntöjenvastaisesti ja [EY] 88 artiklan 3 kohtaa rikkoen ottanut käyttöön Biskajan historiallisessa maakunnassa 26 päivänä joulukuuta 1996 annetun Norma Foralin 7/1996 neljännen lisäsäännöksen nojalla, sellaisena kuin sen voimassaoloaikaa on pidennetty määräämättömäksi ajaksi 2 päivänä huhtikuuta 1998 annetun Norma Foralin 4/1998 toisella säännöksellä, ei sovellu yhteismarkkinoille"

– päätös 2002/806:

"Veroperustan alennuksena myönnettävä sääntöjenvastainen valtiontuki, joka on otettu [EY] 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti käyttöön Espanjassa Biskajan historiallisessa seutukunnassa 26 päivänä kesäkuuta 1996 annetun Norma Foralin 3/1996 26 §:n nojalla, ei sovellu yhteismarkkinoille"

– päätös 2002/894:

"Valtiontuki investoinneille myönnettynä 45 prosentin verohyvityksenä, jonka Espanja on sääntöjenvastaisesti ja [EY] 88 artiklan 3 kohtaa rikkoen ottanut käyttöön Guipúzcoan historiallisessa seutukunnassa 22 päivänä joulukuuta 1997 annetun Norma Foralin 7/1997 kymmenennen lisäsäännöksen nojalla, ei sovellu yhteismarkkinoille"

– päätös 2002/540:

"Veroperustan alennuksena myönnettävä sääntöjenvastainen valtiontuki, joka on otettu [EY] 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti käyttöön Espanjassa, Guipúzcoan historiallisessa maakunnassa 4 päivänä heinäkuuta 1996 annetun Norma Foralin 7/1996 26 §:n nojalla, ei sovellu yhteismarkkinoille".

3 Kunkin riidanalaisen päätöksen 2 artiklan mukaan Espanjan kuningaskunnan on poistettava käytöstä kyseiset tukiohjelmat siltä osin kuin niiden vaikutukset jatkuvat edelleen.

4 Samojen päätösten 3 ja 4 artiklassa todetaan seuraavaa:

"3 artikla

1. Espanjan on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitetun ja tuensaajille sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin.

Espanjan on peruutettava maksamatta olevan tuen maksaminen.

2. Tuki on maksettava takaisin viipymättä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti, jos niissä mahdollistetaan päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajien käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon.

4 artikla

Espanjan on ilmoitettava kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta sen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet."

Riidanalaisista päätöksistä nostetut kanteet

5 Diputación Foral d'Álava ja Gobierno del País Vasco ovat Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 25.9.2001 toimitetuilla kannekirjelmillä nostaneet yhdessä komissiota vastaan kaksi kumoamiskannetta, joista toinen koskee päätöstä 2002/820 (asia T-227/01) ja toinen päätöstä 2002/892 (asia T-230/01). Myös Confederación Empresarial Vasca (Confebask, jäljempänä Confebask) on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.10.2001 toimitetuilla kannekirjelmillä nostanut komissiota vastaan kaksi kumoamiskannetta, jotka koskevat näitä päätöksiä (asiat T-265/01 ja T-267/01).

6 Diputación Foral de Vizcaya ja Gobierno del País Vasco ovat yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 25.9.2001 toimitetuilla kannekirjelmillä

nostaneet yhdessä komissiota vastaan kaksi kumoamiskannetta, joista toinen koskee päätöstä 2003/27 (asia T-228/01) ja toinen päätöstä 2002/806 (asia T-231/01). Myös Confebask on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.10.2001 toimitetuilla kannekirjelmillä nostanut komissiota vastaan kaksi kumoamiskannetta, jotka koskevat näitä päätöksiä (asiat T-266/01 ja T-268/01).

7 Diputación Foral de Guipúzcoa ja Gobierno del País Vasco ovat yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 25.9.2001 toimitetuilla kannekirjelmillä nostaneet yhdessä komissiota vastaan kaksi kumoamiskannetta, joista toinen koskee päätöstä 2002/894 (asia T-229/01) ja toinen päätöstä 2002/540 (asia T-232/01). Myös Confebask on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.10.2001 toimitetuilla kannekirjelmillä nostanut komissiota vastaan kaksi kumoamiskannetta, jotka koskevat näitä päätöksiä (asiat T-270/01 ja T-269/01).

8 Edellä tarkoitetut menettelyt ovat edelleen vireillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

Yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi annettujen asioiden taustat

9 Kaikki riidanalaiset päätökset annettiin Espanjan kuningaskunnalle tiedoksi 12.7.2001 päivätyllä kirjeellä.

10 Komissio totesi, että niiden 4 artiklassa tarkoitettu kahden kuukauden määräaika oli päättynyt 13.9.2001, eikä sille ollut ilmoitettu täytäntöönpanotoimien toteuttamisesta.

11 Se osoitti 12.10.2001 Espanjan kuningaskunnan pysyvälle edustustolle Euroopan unionissa kirjeet, joissa todettiin seuraavaa:

"Komissio on 12.7.2001 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut hallituksellenne päätöksestään, joka koskee yllä mainittua tukiohjelmaa.

Mainitun päätöksen 4 artiklassa säädetään, että hallituksenne on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta ne toimenpiteet, joihin se on ryhtynyt sen noudattamiseksi.

Koska komissio ei ole saanut tähän päivään mennessä tältä osin mitään vastausta, pyydän teitä muistuttamaan viranomaisianne tästä velvoitteesta ja ilmoittamaan komissiolle toimenpiteet, joihin päätöksen täytäntöönpanemiseksi on ryhdytty, 20 päivän kuluessa tämän kirjeen päiväyksestä."

12 Espanjan kuningaskunta vastasi 3. ja 23.10.2001 päivätyillä kirjeillä toimittamalla maakuntaviranomaisten kirjeet (jäljempänä yhdessä maakuntaviranomaisten kirjeet), joissa komissiolle esitettiin kaksi kysymystä, jotka koskivat mahdollisuutta soveltaa vähämerkityksistä tukea koskevaa sääntöä ja, siltä osin kuin on kyse tukiohjelmasta, joka perustuu investoinneille myönnettyyn 45 prosentin verohyvitykseen, alueellisia valtiontukia koskevia yhteisön suuntaviivoja (EYVL 1998, C 74, s. 9; jäljempänä suuntaviivat).

13 Komissio ehdotti siis Espanjan viranomaisille kokouksen järjestämistä selvityksen saamiseksi asiaan. Kyseisen viranomaiset hyväksyivät ehdotuksen 21.1.2002 päivätyllä kirjeellä.

14 Kokous pidettiin 18.4.2002.

15 Kirjeillään, jotka oli päivätty 3.6.2002, komissio

– toimitti Espanjan kuningaskunnalle tietoja, jotka koskivat etenkin mahdollisuutta soveltaa EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen 12.1.2001 annettua komission asetusta (EY) N:o 69/2001 (EYVL L 10, s. 30) tukien takaisinperimisen yhteydessä

– totesi, että se ei ollut vieläkään saanut tukien takaisinperimistä koskevaa kertomusta

– pyysi Espanjan kuningaskuntaa ilmoittamaan sille 20 päivän kuluessa ne toimenpiteet, joihin riidanalaisten päätösten noudattamiseksi on ryhdytty.

16 Komissio osoitti 27.8.2002 Espanjan kuningaskunnan pysyvälle edustustolle Euroopan unionissa kirjeen, jossa se totesi sen jälkeen, kun se oli palauttanut mieliin kunkin riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa säädetyn velvoitteen, seuraavaa:

"Olen 3.6.2002 lähetetystä muistutuksesta huolimatta joutunut toteamaan, ettei hallituksenne ole toimittanut riittäviä tietoja tuen takaisinperimisen osalta.

Tämän vuoksi olisin kiitollinen, jos voisitte ilmoittaa viranomaisillenne, että ne ilmoittavat komissiolle toteutetut toimenpiteet 15 työpäivän kuluessa tämän kirjeen päiväyksestä lukien.

Jos vastausta ei anneta asetetussa määräajassa, minulla on velvollisuus ehdottaa komissiolle, että se saattaa asian suoraan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi [EY] 88 artiklan 2 kohdan perusteella."

17 Espanjan kuningaskunta pyysi 26.9.2002, että kyseistä määräaikaa jatkettaisiin 8.10.2002 saakka.

18 Komissio hyväksyi kyseisen pyynnön 3.10.2002 päivätyllä kirjeellä, ja se korosti samalla, että se ei myöntäisi enää lisäaikaa 8.10.2002 jälkeen.

19 Espanjan kuningaskunta totesi 25.10.2002 päivätyllä kirjeellä, jolla toimitettiin asianomaisten maakuntaviranomaisten kertomukset (jäljempänä 25.10.2002 päivätty kirje), että riidanalaisten päätösten täytäntöönpano oli aloitettu niiden kansallisten sääntöjen mukaisesti, joita sovelletaan pätemättömien toimien tarkistamiseen, koska kansallisessa oikeusjärjestyksessä ei nimenomaisesti ole säädetty sääntöjenvastaisten ja yhteismarkkinoille soveltumattomien tukien takaisinperintää koskevasta menetelmästä lopullisten hallintotoimien osalta. Se vetosi vakaaseen aikomukseensa ilmoittaa komissiolle riidanalaisten päätösten täytäntöönpanosta.

20 Komissio ilmoitti 24.2.2003 Espanjan kuningaskunnalle, ettei 25.10.2002 päivätty kirje ole vaadittua takaisinperimistä koskeva kertomus, ettei siinä todettu, että sääntöjenvastaiset ja yhteismarkkinoille soveltumattomat tuet olisi todellisuudessa peritty takaisin, ja ettei siinä ollut mitään tarkkoja tietoja tuensaajien henkilöllisyy-

destä, täytäntöönpanomenettelyn alkamisajankohdasta tai niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tai joihin ryhdytään siten, että tuet voidaan tehokkaasti periä takaisin. Se totesi vielä, että koska takaisinperintämenettelystä ei ollut esitetty konkreettisia tietoja, se katsoi olevansa velvollinen harkitsemaan kanteen nostamista yhteisöjen tuomioistuimessa EY 88 artiklan 2 kohdan perusteella.

21 Koska komissio katsoi, ettei Espanjan kuningaskunta ollut vieläkään toimittanut sille tietoja riidanalaisten päätösten täytäntöönpanosta, se päätti lopulta nostaa nyt käsiteltävänä olevat jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevat kanteet.

Asian käsittelyn vaiheet yhteisöjen tuomioistuimessa

22 Comunidad Autónoma de La Riojan kussakin asiassa C-485/03–C-490/03 esittämät väliintulohakemukset, joissa se pyysi saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajan vaatimuksia, jätettiin yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 22.3.2004 antamilla määräyksillä tutkimatta yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 40 artiklan toisen kohdan perusteella.

23 Nämä kuusi asiaa yhdistettiin yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 22.2.2006 antamalla määräyksellä suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 43 artiklan perusteella.

24 Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi 14.3.2006 Espanjan kuningaskunnan käsiteltävinä olevissa asioissa työjärjestyksen 82 a artiklan perusteella esittämät pyynnöt, jotka koskivat asian käsittelyn lykkäämistä siihen saakka kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa on annettu tuomiot.

Kanteet

Asianosaisten lausumat

Komission lausumat

25 Komission mukaan riidanalaisissa päätöksissä asetettu kahden kuukauden määräaika päättyi 13.9.2001 ilman, että Espanjan kuningaskunta olisi toteuttanut ja ilmoittanut toimenpiteitä, joihin päätösten noudattamiseksi on ryhdytty, ja, kun näin ei ole tapahtunut, ilman, että se olisi pyytänyt komissiota jatkamaan kyseistä määräaikaa ennen sen päättymistä.

26 Yhtäkään komission kirjeistä ei voida tulkita siten, että sillä muutetaan riidanalaisten päätösten täytäntöönpanolle asetettua määräaikaa. Se 3.10.2002 päivätty kirje, jolla määräaikaa jatkettiin 8.10.2002 saakka, koski ainoastaan sitä Espanjan kuningaskunnan tässä tarkoituksessa lähettämää pyyntöä vastauksena komission muistutukseen, johon sisältyi pyyntö saada tietoja toimenpiteistä, joihin tukien takaisinperimiseksi on ryhdytty. Vastaajana oleva jäsenvaltio ei missään tapauksessa ollut vielä edes 8.10.2002 toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä eikä ilmoittanut niitä.

27 Komission toistuvista kehotuksista huolimatta Espanjan kuningaskunta on esillä olevassa asiassa tyytynyt lähettämään myöhässä epätäydellisiä, yleisiä ja täysin moniselitteisiä tietoja.

28 Komissio väittää, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut kunkin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa ja 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädettyä velvoitetta poistaa käytöstä tukiohjelmat siltä osin kuin niiden vaikutukset jatkuvat edelleen, ja velvoitetta peruuttaa maksamatta olevan tuen maksaminen.

29 Komission tietoon maakuntaviranomaisten kirjeiden 3 kohdassa saatetuilla toimenpiteillä näytetään komission mielestä vältettävän se, että muut yritykset, jotka eivät ole aikaisemmin hyötyneet järjestelmästä, saattaisivat tulevaisuudessa saada etua kyseisistä veroeduista.

30 Espanjan viranomaiset eivät kuitenkaan ole ilmoittaneet, ovatko ne, ja miten, peruuttaneet samat edut siltä osin kuin on kyse yrityksistä, jotka ovat saaneet veroetuja ennen riidanalaisten päätösten tekemistä. Mainittujen yritysten osalta toimet, joilla edut myönnettiin, olisi todennäköisesti pitänyt tarkistaa.

31 Maakuntaviranomaisten kirjeiden 3 kohdassa ei, eikä missään muussakaan kohdassa, ole ollut hyödyllisiä tietoja. Komissio ei vieläkään tiedä, minkätyyppinen toimi on mahdollisesti saatettu niiden yritysten tietoon, jotka eivät voineet enää hyötyä verotuksellisista toimenpiteistä. Se ei myöskään tiedä, onko mahdollisella tämänsuuntaisella toimenpiteellä ollut konkreettisia vaikutuksia, ovatko yritykset nostaneet kanteita ja onko tällaisilla kanteilla ollut lykkääviä vaikutuksia. Lopuksi komissio ei ole saanut mitään tietoa niiden yritysten henkilöllisyydestä, joita asia koskee, eikä siitä, miten suuri määrä tukea on vielä maksamatta.

32 Siltä osin kuin on kyse ennen riidanalaisten päätösten tekemistä etua saaneiden yritysten veroetujen peruuttamisesta, Espanjan kuningaskunta ei näin ollen ole noudattanut yhtäältä velvoitetta, joka on asetettu kunkin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa ja jonka mukaan sen on toteuttava tarvittavat toimenpiteet, jotta tukiohjelmien vaikutukset eivät enää jatkuisi, ja toisaalta kunkin näiden päätösten 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettua velvoitetta peruuttaa maksamatta olevan tuen maksaminen.

33 Komissio väittää, että Espanjan kuningaskunta ei ole myöskään noudattanut kunkin riidanalaisen päätöksen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ja 2 kohdassa säädettyä velvoitetta periä takaisin "välittömästi" ja "viipymättä" jo käyttöön asetetut tuet.

34 Ainoa puolustautumisperuste, johon jäsenvaltio voi vedota, on puolustautumisperuste, joka koskee päätöksen asianmukaisen täytäntöönpanon täydellistä mahdottomuutta. Tämä edellytys ei täyty, jos vastaajana oleva hallitus vain ilmoittaa komissiolle, että mainitun päätöksen toimeenpanossa on oikeudellisia, poliittisia tai käytännön vaikeuksia.

35 Espanjan kuningaskunta ei kuitenkaan ole milloinkaan väittänyt, että riidanalaisten päätösten täytäntöönpano on täydellisen mahdotonta. Se on vain vedonnut monitahoisuuteen, joka johtuu erilaisista sisäisistä hallinnollisista vaikeuksista ja erityisesti siitä, että kansallisessa oikeusjärjestyksessä ei ole säädetty täytäntöönpanoa koskevasta menetelmästä lainvoimaisten hallintotoimien osalta.

Espanjan hallituksen lausumat

36 Määräaika, joka on otettava huomioon käsiteltävinä olevissa asioissa arvioitaessa sitä, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta, ei Espanjan hallituksen mukaan ole päättynyt 13.9.2001, kuten komissio väittää, vaan 8.10.2002.

37 Kun komissio vahvistaa uuden ilmoittamista koskevan määräajan, joka eroaa siinä päätöksessä mainitusta määräajasta, jolla tuet todetaan yhteismarkkinoille soveltumattomiksi, juuri kyseinen uusi määräaika on asian kannalta merkityksellinen määräaika.

38 Espanjan hallitus korostaa, että esillä olevassa asiassa on käyty kirjeenvaihtoa ja 18.4.2002 on jopa järjestetty kokous, jonka tarkoituksena oli erityisesti saada selvitystä kahteen maakuntaviranomaisten kirjeissä esiin tuotuun kysymykseen siitä, onko pantaessa täytäntöön riidanalaisia päätöksiä mahdollista soveltaa vähämerkityksistä tukea koskevaa sääntöä ja, siltä osin kuin on kyse tukiohjelmasta, joka perustuu investoinneille myönnettyyn 45 prosentin verohyvitykseen, suuntaviivoja.

39 Näin ollen siltä osin kuin vuoden 2002 huhtikuun kuluessa on vielä selvitetty kyseisten päätösten täytäntöönpanoon liittyviä kysymyksiä, niissä asetetulla määräajalla ei ollut enää merkitystä.

40 Komissio on itse hyväksynyt tämän tilanteen vahvistamalla 3.10.2002 päivätyllä kirjeellä uuden määräajan, joka päättyi 8.10.2002.

41 Espanjan hallitus on sitä mieltä, ettei jäsenyysvelvoitteita ollut joka tapauksessa jätetty noudattamatta kanteiden nostamishetkellä. Kyseisenä ajankohtana näet oli jo aloitettu toimet, jotka olivat tarpeen riidanalaisten päätösten noudattamiseksi, mistä komissiolle on annettu tieto maakuntaviranomaisten kirjeillä ja myöhemmin 25.10.2002 päivätyllä kirjeellä.

42 Espanjan hallitus katsoo kunkin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa ja 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettujen velvoitteiden osalta, että niitä on noudatettu.

43 Se väittää aluksi komission myöntävän, että tälle on annettu vuoden 2001 lokakuussa tieto kyseisten tukiohjelmien käytöstä poistamisesta tulevaisuuden osalta.

44 Siltä osin kuin on kyse väitteestä, joka koskee sellaisten ennen riidanalaisten päätösten tekemistä myönnettyjen tukien peruuttamista, joilla on vielä vaikutuksia jälkeenpäin, se huomauttaa, että yhteismarkkinoille soveltumattomiksi tuiksi katsotut verotukselliset toimenpiteet eivät muodostuneet viranomaisten maksuista; päinvastaisessa tilanteessa kaikkien maksujen pelkkä peruuttaminen olisi ollut mahdollista.

45 Se korostaa, että kyse oli toimenpiteistä, joiden perusteella talouden toimija saattoi vähentää tuen täyttäessään verotukselliset velvoitteensa.

46 Mainittuihin toimenpiteisiin nähden riidanalaisten päätösten noudattamiseksi asianmukainen ja tarpeellinen toimi olisi ollut ilmoittaa välittömästi asianomaisille yrityksille, etteivät ne enää vastedes voineet hyötyä näissä päätöksissä tarkoitetuista verotuksellisista toimenpiteistä.

47 Tällainen ilmoittamiskampanja on kuitenkin Espanjan hallituksen mukaan saatettu komission tietoon maakuntaviranomaisten kirjeen 2 kohdassa.

48 Siltä osin kuin on kyse velvoitteesta periä takaisin jo myönnetyt tuet, Espanjan hallitus väittää, että kyse on ollut täysin poikkeuksellisesta tilanteesta, joka liittyy siihen, että kansallisessa oikeusjärjestyksessä ei säädetä mistään menettelystä sellaisen yhteisön päätöksen panemiseksi täytäntöön, jonka mukaan valtiontuki on perittävä takaisin. Espanjan kuningaskunta on korjannut kyseisen tilanteen ottamalla käyttöön kansalliset menettelyt, jotka koskevat pätemättömien toimien tarkistamista, ja komissiolle on ilmoitettu tästä 25.10.2002 päivätyllä kirjeellä.

49 Joka tapauksessa on niin, ettei komissio ole noudattanut sitoumustaan, jonka se on antanut 18.4.2002 järjestetyssä kokouksessa.

50 Espanjan kuningaskunta korostaa tältä osin, että mainitussa kokouksessa, jossa käsiteltiin olennaisesti maakuntaviranomaisten kirjeissä esiin tuotua toista kysymystä suuntaviivoista, komissio tarkensi, että perittäessä tukia takaisin on mahdollista ottaa huomioon se, että investointihankkeet täyttävät kaikki kyseisissä suuntaviivoissa esitetyt aineelliset edellytykset siten, että oli olemassa mahdollisuus olla perimättä tuensaajilta takaisin kaikki todellisuudessa saadut tuet tai osa niistä.

51 Komissio oli tämän jälkeen sitoutunut lähettämään kokouksen jälkeen kirjallisen vastauksen toiseen kysymykseen, mitä se ei kuitenkaan ole tehnyt.

52 Se ei siis voi vedota jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisiin.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisten arvioimisen kannalta merkityksellinen määräaika

53 Koska EY 88 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa, toisin kuin EY 226 artiklassa, ei määrätä oikeudenkäyntiä edeltävästä menettelystä ja koska komissio ei näin ollen anna perusteltua lausuntoa, jossa jäsenvaltiolle asetettaisiin määräaika sen päätöksen noudattamiseksi, ensiksi mainitun määräyksen soveltamisen kannalta merkityksellinen määräaika voi olla ainoastaan siinä päätöksessä asetettu määräaika, jonka täytäntöönpanon laiminlyönnistä on kyse, tai komission mahdollisesti myöhemmin asettama määräaika (asia C-378/98, komissio v. Belgia, tuomio 3.7.2001, Kok. 2001, s. I-5107, 26 kohta ja asia C-99/02, komissio v. Italia, tuomio 1.4.2004, Kok. 2004, s. I-3353, 24 kohta).

54 Kunkin riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa Espanjan kuningaskunnalle on asetettu riidanalaisten päätösten noudattamiseksi kahden kuukauden määräaika, joka alkaa kulua näiden päätösten tiedoksi antamisesta.

55 Riidanalaiset päätökset annettiin tiedoksi 12.7.2001 päivätyillä kirjeillä.

56 On todettava, että vaikka 12.10.2001 ja 27.8.2002 päivätyissä komission kirjeissä on asetettu määräaika vastauksen antamiselle, ne ovat kuitenkin vain muistutuskirjeitä, joissa korostetaan, että kunkin riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa säädetyn määräajan noudattaminen on viivästynyt. Niissä ei ole millään tavalla jatkettu itse näiden päätösten noudattamisen edellyttämien toimenpiteiden toteuttamiselle asetettua määräaikaa.

57 Samoin 3.6.2002 päivätyssä komission kirjeessä on lähtökohtaisesti muistutus ja vastauksen antamiselle asetettu 20 päivän määräaika, vaikka siinä on lisäksi Espanjan kuningaskunnan pyytämä komission lausunto mahdollisuudesta soveltaa asetusta N:o 69/2001 tukien takaisinperimisen yhteydessä.

58 Siltä osin kuin on kyse 3.10.2002 päivätystä kirjeestä, on todettava, että komissio on vain hyväksynyt siinä Espanjan kuningaskunnan esittämän pyynnön lykätä 27.8.2002 päivättyyn muistutuskirjeeseen vastaamiselle asetettua määräaikaa 8.10.2002 saakka.

59 Siltä osin kuin on kyse 18.4.2002 pidetystä kokouksesta, joka järjestettiin komission ja jäsenvaltioiden välisen yhteistyön perusteella, on todettava, ettei sen voida katsoa merkitsevän sinällään sitä, että täytäntöönpanotoimien toteuttamiselle asetettua määräaikaa on lykätty, kun muita sellaisia seikkoja ei ole, jotka osoittaisivat tämän olleen komission tarkoituksena.

60 Asiakirjoissa olevista seikoista ei siten seuraa, että komissio olisi riidanalaisten päätösten tekemisen jälkeen vahvistanut sellaisen uuden määräajan, jolla korvataan se kahden kuukauden määräaika, joka on asetettu kunkin riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa.

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisten olemassaolo

61 On arvioitava, oliko Espanjan kuningaskunta noudattanut silloin, kun riidanalaisissa päätöksissä asetettu kahden kuukauden määräaika siitä, kun ne annettiin tiedoksi 12.7.2001 päivätyillä kirjeillä, päättyi, niitä mainittujen päätösten säännöksiä, joihin komissio vetoaa.

– Väitteet, jotka koskevat velvoitteita poistaa tukiohjelmien vaikutukset tulevaisuuden osalta ja peruuttaa maksamatta olevat tuet

62 Kunkin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa Espanjan kuningaskunta velvoitetaan poistamaan käytöstä tukiohjelmat siltä osin kuin niiden vaikutukset jatkuvat edelleen. Samojen päätösten 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan maksamatta olevat tuet on peruutettava.

63 Riidanalaisten päätösten seitsemännestä perustelukappaleesta ja sitä seuraavista perustelukappaleista ilmenee, että kunkin kyseessä olevan ohjelman yhteydessä

– tuen myöntäminen edellytti hallinnollista päätöstä

– investoinneista myönnetty 45 prosentin suuruinen verohyvitys, joka vähennetään lopullisen veron määrästä, saattoi johtaa useiden vuosien aikana – mahdollisesti riidanalaisten päätösten tekemisen jälkeen – vähennyksiin, joita ei ollut voitu tehdä aikaisemmin sen vuoksi, ettei mainittu lopullinen määrä ole ollut riittävä

– uusille yrityksille myönnetyt tuet muodostuivat 99, 75, 50 ja 25 prosentin suuruisesta positiivisen veron perusteen pienentämisestä neljän verovuoden aikana alkaen ensimmäisestä verovuodesta, jona ne liiketoiminnan aloittamista seuraavien neljän vuoden aikana saavuttavat tällaisen positiivisen perusteen.

64 Tämän johdosta tarkasteltavana olevasta tukiohjelmasta riippuen todellisuudessa tehdyillä hallinnollisilla myöntämispäätöksillä saattoi olla tai niillä oli tarkoitus olla vaikutuksia riidanalaisten päätösten tekemisen jälkeen, jos riidanalaisten päätösten panemiseksi täytäntöön ei ryhdytä konkreettisiin kansallisiin toimenpiteisiin.

65 Verohyvitysten vähentäminen ja veron perusteen pienentäminen, joka näiden hallinnollisten myöntämispäätösten perusteella oli mahdollista riidanalaisten päätösten tekemisen jälkeisen ajanjakson osalta, olivat kunkin riidanalaisen päätöksen 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettua maksamatta olevaa tukea.

66 On kuitenkin todettava, ettei Espanjan kuningaskunta ole osoittanut toteuttaneensa toimenpiteitä, jotka olisivat omiaan estämään sen, että aikaisimmilla myöntämispäätöksillä on edelleen vaikutuksia.

67 Vaikka oletetaan, kuten kyseinen jäsenvaltio väittää, että kansallisen oikeuden kannalta riidanalaisten päätösten noudattamiseksi asianmukainen ja tarpeellinen toimi olisi ollut pelkästään se, että asianomaisille yrityksille ilmoitetaan siitä, etteivät ne voineet enää tästä lähtien hyötyä riidanalaisissa päätöksissä tarkoitetuista verotuksellisista toimenpiteistä, on kuitenkin vielä todettava, ettei se ole myöskään osoittanut, että tällaiseen tuensaajayrityksille suunnattuun tiedottamiskampanjaan olisi todellisuudessa ryhdytty.

68 Kaikkien maakuntaviranomaisten kirjeiden 2 kohdassa näet viitataan yleisluonteisesti vain niihin aloitteisiin, jotka viranomaiset ovat tehneet asianomaisten verovelvollisten osalta "[riidanalaisten päätösten] täytäntöönpanon kannalta tarpeellisten tietojen saamiseksi".

69 Näin ollen on pääteltävä, että riidanalaisissa päätöksissä asetetun määräajan päättyessä Espanjan kuningaskunta ei ollut pannut täytäntöön velvoitetta peruuttaa näitä päätöksiä aikaisemmin myönnetyt tuet, joilla oli edelleen vaikutuksia kyseisten päätösten tekemisen jälkeen.

70 Tämän perusteella ne komission vastaavat väitteet, jotka koskevat kunkin riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ja 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan noudattamatta jättämistä, ovat perusteltuja.

– Väitteet, jotka koskevat velvoitetta periä takaisin tuet, jotka on jo asetettu yritysten käyttöön

71 Sääntöjenvastaista tukea koskevan kielteisen päätöksen tapauksessa komission määräämä tuen takaisin periminen tapahtuu edellytyksin, joista säädetään Euroopan yhteisön perustamissopimuksen [88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) 14 artiklan 3 kohdassa, jossa säädetään seuraavaa:

"Takaisinperiminen on toteutettava viipymättä ja asianomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti, jos ne mahdollistavat komission

päätöksen välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon – –. Tämän toteuttamiseksi, ja jos asia on jonkin kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä, asianomaisten jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki oikeudellisissa järjestelmissään käytettävissä olevat tarpeelliset toimenpiteet, mukaan lukien tilapäiset toimet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön lainsäädännön soveltamista."

72 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoa peruste, johon jäsenvaltio voi puolustuksekseen vedota komission sitä vastaan EY 88 artiklan 2 kohdan nojalla nostamassa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa asiassa, on se, että takaisinperinnän määräävän päätöksen asianmukainen täytäntöönpano on ollut täydellisen mahdotonta (ks. mm. asia C-404/00, komissio v. Espanja, tuomio 26.6.2003, Kok. 2003, s. I-6695, 45 kohta; em. asia komissio v. Italia, tuomion 16 kohta ja asia C-415/03, komissio v. Kreikka, tuomio 12.5.2005, Kok. 2005, s. I-3875, 35 kohta).

73 Esillä olevissa asioissa Espanjan kuningaskunta on maakuntaviranomaisten kirjeiden kautta vedonnut aluksi riidanalaisten päätösten täytäntöönpanoa koskevien "tiettyjen kysymysten monitahoisuuteen", joka liittyi sen mukaan erityisesti tarpeeseen tarkistaa lainvoimaisiksi tulleet hallintotoimet kansallisen oikeuden nojalla, mikä merkitsi tilannetta, johon kansallisessa oikeudessa ei ollut säädetty ratkaisua. Se on myöhemmin väittänyt 25.10.2002 päivätyllä kirjeellä, että tilanne, johon viranomaiset olivat joutuneet, oli "täysin poikkeuksellinen", koska kansallisessa oikeusjärjestyksessä ei ollut säädetty nimenomaisesta säännöksestä, jolla osoitettaisiin tai otettaisiin käyttöön konkreettinen menettely sellaisen päätöksen panemiseksi täytäntöön, jolla määrätään yhteismarkkinoille soveltumattomien tukien takaisinperimisestä. Tällä samalla kirjeellä Espanjan kuningaskunta on tarkentanut, että tässä tarkoituksessa on loppujen lopuksi katsottu asianmukaiseksi tarkistaa yksittäiset myöntämistoimet viran puolesta.

74 Tältä osin on kuitenkin huomautettava, että täytäntöönpanon täydellistä mahdottomuutta koskeva edellytys ei täyty silloin, jos vastaajana oleva hallitus vain ilmoittaa komissiolle, että päätöksen toimeenpanossa on oikeudellisia, poliittisia tai käytännön

vaikeuksia, ja jos se ei ryhdy todellisiin toimenpiteisiin kyseisiä yrityksiä vastaan periäkseen tuen takaisin ja jos se ei ehdota komissiolle sellaisia vaihtoehtoisia päätöksen täytäntöönpanotapoja, joiden avulla nämä vaikeudet voitaisiin voittaa (ks. mm. em. asia komissio v. Espanja, tuomion 47 kohta; em. asia komissio v. Italia, tuomion 18 kohta ja em. asia komissio v. Kreikka, tuomion 43 kohta).

75 Espanjan kuningaskunta ei voi hyödyllisesti väittää, että jäsenyysvelvoitteita ei joka tapauksessa ollut jätetty noudattamatta kanteiden nostamisen hetkellä siltä osin kuin riidanalaisten päätösten noudattamisen edellyttämiin toimiin oli jo ryhdytty ja ne oli saatettu komission tietoon maakuntaviranomaisten kirjeillä ja tämän jälkeen 25.10.2002 päivätyllä kirjeellä.

76 Sitä, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta, on arvioitava sinä päivänä, jolloin Espanjan kuningaskunnalle riidanalaisten päätösten noudattamiseksi asetettu määräaika päättyi.

77 Niissä kirjeissä, joihin vastaajana oleva jäsenvaltio on vedonnut, ei kuitenkaan osoiteta millään tavalla, että mainitussa määräajassa olisi ryhdytty todellisuudessa sellaisiin täytäntöönpanotoimiin, jotka mahdollistavat asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla riidanalaisten päätösten välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon, seuraavista syistä:

– maakuntaviranomaisten kirjeissä viitataan ainoastaan ”toimenpiteisiin – – joihin on ryhdytty niiden verovelvollisten osalta, joita päätökset koskevat, [riidanalaisten päätösten] täytäntöönpanon kannalta tarpeellisten tietojen saamiseksi”

– kertomuksissa, jotka toimitettiin 25.10.2002 päivätyllä kirjeellä eli yli viisitoista kuukautta riidanalaisten päätösten tekemisen jälkeen, todetaan ainoastaan, että

"komission päätösten – – täytäntöönpano on aloitettu, ja se on tällä hetkellä käynnissä pätemättömien toimien tarkistamiseen sovellettavien kansallisen oikeusjärjestyksen säännösten mukaisesti", mutta niihin ei ole liitetty mitään todisteita muun muassa siitä, että menettelyt on todellisuudessa aloitettu, ja siitä, missä vaiheessa ne ovat, siitä, keitä tuensaajat ovat, vaikka heidän osaltaan on tehty yksittäiset oletettavasti nimelliset myöntämispäätökset, eikä siitä, miten paljon tukea on myönnetty.

78 Espanjan kuningaskunta ei lopuksi voi kiistää komissiolla olevaa mahdollisuutta vedota jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisiin sillä perusteella, että tämä ei ole noudattanut 18.4.2002 pidetyssä kokouksessa antamaansa sitoumusta lähettää Espanjan kuningaskunnalle kirjallinen vastaus niihin kysymyksiin, jotka tämä oli kyseisessä kokouksessa esittänyt erityisesti siltä osin kuin on kyse mahdollisuudesta soveltaa suuntaviivoja.

79 Tämä kiistäminen perustuu näet väitteeseen, joka koskee ajallisesti merkityksetöntä seikkaa eli sitoumusta, joka annettiin yli seitsemän kuukautta sen jälkeen, kun Espanjan kuningaskunnalle riidanalaisten päätösten noudattamiseksi asetettu määräaika oli päättynyt, ja sitä, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta, on arvioitava tähän viimeksi mainittuun ajankohtaan nähden.

80 Tämän perusteella komission esittämät väitteet, jotka koskevat kunkin riidanalaisen päätöksen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ja 2 kohdan noudattamatta jättämistä, ovat perusteltuja.

81 Edellä esitetystä seuraa, että kanteet ovat perusteltuja siltä osin kuin komissio moittii Espanjan kuningaskuntaa siitä, ettei se ole toteuttanut yhtäältä tarpeellisia toimenpiteitä peruuttaakseen ne ennen riidanalaisten päätösten tekemistä myönnetyt tuet, joilla on vielä vaikutuksia kyseisten päätösten jälkeen, ja toisaalta tarpeellisia toimenpiteitä periäkseen takaisin tuet, jotka on jo asetettu tuensaajien käyttöön.

82 Koska Espanjan kuningaskunta ei ollut ryhtynyt asetetussa määräajassa päätösten täytäntöönpanoon, yhteisöjen tuomioistuimen ei tarvitse tutkia niitä vaatimuksia, joiden tarkoituksena on nimenomaan tuomita kyseinen jäsenvaltio siitä, ettei se ole antanut komissiolle tietoa edellä olevassa kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä (ks. asia C-348/93, komissio v. Italia, tuomio 4.4.1995, Kok. 1995, s. I-673, 31 kohta).

83 Näin ollen on todettava, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut riidanalaisten päätösten mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut säädetyssä määräajassa kaikkia mainittujen päätösten 2 ja 3 artiklan säännösten noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä.

Oikeudenkäyntikulut

84 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Espanjan kuningaskunta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut komission vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut

– **tukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut myöntämällä Álavassa sijaitsevien yritysten tekemille investoinneille 45 prosentin verohyvityksen, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/820/EY (asia C-485/03)**

– **valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut uusien yritysten hyväksi Álavassa, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/892/EY (asia C-488/03)**

– **tukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut myöntämällä Biskajassa sijaitsevien yritysten tekemille investoinneille 45 prosentin verohyvityksen, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2003/27/EY (asia C-487/03)**

– **valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut uusien yritysten hyväksi Biskajassa (Espanjassa), 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/806/EY (asia C-490/03)**

– **valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut myöntämällä Guipúzcoan yritysten investoinneille 45 prosentin verohyvityksen, 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/894/EY (asia C-486/03), eikä**

– **valtiontukiohjelmasta, jonka Espanja on toteuttanut uusien yritysten hyväksi Guipúzcoassa (Espanjassa), 11.7.2001 tehdyn komission päätöksen 2002/540/EY (asia C-489/03)**

mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut säädetyssä määräajassa kaikkia kunkin päätöksen 2 ja 3 artiklan säännösten noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä.

2) Espanjan kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset